

Kvarts for enhver pris?

"Tanakvarts viktig for verden". Det er overskrifta på Ságats hyllingsartikkel til bedriften Elkem Tana 08.07.2021. Jeg skal ikke påstå at Elkem har betalt for å få skrevet artikkelen, bare slå fast at om firmaet hadde gjort det, ville det ha vært ei god investering. For den hyllesten bedriften får her, kan komme godt med når den nå møter motstand mot planene om både utvidelse av dagbrudd og mudring av fjorden.

Gruveselskap er gjerne lite glade i å snakke om de belastningene drifta deres har for natur og andre næringer. I stedet vil de snakke om hvor viktige deres produkter og gjerne all annen gruvedrift er for verden, for dagliglivet vårt og ikke minst for "det grønne skiftet". Målet er å bygge opp en "forståelse" og entusiasme for gruveføringen, slik at denne får de tillatelsene den ber om og at politikere og forvaltning ikke legger hinder for profitten i form av dyre miljøkrav. Dette gjentar seg gang på gang fra de forskjellige selskap og fra deres representanter som Norsk Bergindustri og NHO. Så også denne gang med Elkem Tana. I denne artikkelen forteller Elkem Tanas daglige leder oss sjølsagte ting som at vi verken får gressklippere eller datautstyr. "Mineraler er muligens undervurdert. Og de skal helst ikke utvinnes i Finnmark." Hvem det er som undervurderer mineraler og som ikke ønsker utvinning i Finnmark, sies det derimot ingenting om. Jeg ber derfor om ei konkretisering av hvem det er som det skytes på her. Det eneste logiske er at man mener dem som av forskjellige grunner har gått mot et eller flere konkrete gruveprosjekt. Jeg kjenner ingen som ikke forstår at mineraler er viktige i hverdagen, og heller ingen som mener at det ikke skal utvinnes mineraler i Finnmark.

Ja, vi trenger en debatt om hvilke mineraler som er viktige å vinne ut. Da vil vi bl.a. komme til at all leiting etter gull og diamanter bør stanses, da det bare er spekulanter som har behov for mer av dette. Kvartsitt, skifer, nefelinsyenitt, jern og kobber er mineraler som det er fornuftig å utvinne. Men ikke for en hver pris. Drifta som har vært etter disse mineralene i Finnmark har gitt store naturskader, skader som kunne vært redusert ved andre driftsmetoder og annen behandling av avgangsmasser. Det har hele tida vært alternativer, som underjordsdrift i forhold til dagbrudd, som gjenfylling i gruver i steden for dumping i sjøen. Dette vil ikke gruveselskapa snakke om, fordi slike miljøtilpasninger vil redusere deres egen profitt, så lenge staten gir dem lov å drive på billigste vis.

Elkem Tana har drevet i snart 50 år. Resultatet er svært synlig i terrenget. Gang etter gang har bedriften brutt vilkår, som å ikke ødelegge profilen av fjellet Giemaš ut mot fjorden. I artikkelen opplyser Elkem Tana at de har området til låns, og at "vi skal dyrke igjen etter oss". En gang i framtida. Etter 48 år har altså revegeteringa ennå ikke kommet i gang!

Bedriften har nå planer som har ført til mye motstand. Det ene er et helt nytt dagbrudd, et av de største naturinngrep som noen gang er planlagt i Finnmark. Dette vil sperre trekkveiene for reindrifta, for et distrikt som allerede har fått drifta si vanskeliggjort av vindkraftutbygging. Bedriften har "tro på at vi kan komme til enighet med reindrifta". Ikke et ord om det som kunne vært gjort for å drive gruvedrift uten å hindre reindrifta, nemlig underjordsdrift, der man går rett på ressursen i stedet for å skrelle av et stort område.

Det andre er mudringa av sundet inn til Austertana. Dette nevnes i artikkelen slik: "Foreløpig har det stoppet opp, på grunn av usikkerhet om bestanden av sil." Dette er mildt sagt ei grov forenkling av hva saka om mudringa dreier seg om. Der det skal mudres er et naturreservat, med stor

betydning for mange fuglearter. Gjennom dette sundet har skipa med kvartsitt gått i snart 50 år uten uhell. Ingen kan derfor si at mudring er nødvendig, og i artikkelen nevner man bare ønske om å kunne bruke større og færre skip.

Jeg ønsker også at Elkem Tana skal få drive videre, det samme med Sibelco på Stjernøya og skiferdrifta i Alta, og jeg ønsker at Sydvaranger skal komme i gang igjen. Men det må skje på vilkår som reduserer og ikke øker de naturbelastningene som disse gruvene har forårsaka til nå. Det er nødvendig å diskutere de reelle påvirkningene fra gruvene og alternative driftsmetoder. I stedet legger Elkem Tana med god hjelp fra Ságat opp til ei avledningsmanøver for å hindre denne debatten.

Svein Lund
redaktør gruve.info